

2

**Нехта
глядзіць**

**Будзьце
сведкам і
зафіксуйце
здарэнне**

ГЭТАЯ ТАКТЫКА ДАПАМОЖА
ЗАФІКСАВАЦЬ ПАРУШЭННІ
ПРАВОЎ У МОМАНТ, КАЛІ ЯНЫ
АДБЫЛІСЯ

ПРЫКЛАДЫ З ВІДЭАФІЛЬМА

● Снайпер з Таргуіста

Ананімны праваабаронца з Марока

Невядомы праваабаронца здымаў на відэа мараканскіх паліцэйскіх, якія патрабавалі хабар ад аўтамабілістаў, і выклаў гэты матэрыял на YouTube. Відэа было прагледжана сотні тысяч разоў. Урад не толькі прыняў меры супраць гэтых паліцэйскіх, але і выкарыстаў тую ж тэхніку, што і “снайпер з Таргуіста”, інсталяваўшы відэакамеры, каб фіксаваць падобныя парушэнні ў будучым.

ВЫКАРЫСТАНЫЯ СРОДКІ: відэакамера, праграма для рэдагавання відэа, YouTube, блогі

СПАСЫЛКІ ДЛЯ ДАДАТКОВАЙ ІНФАРМАЦЫІ:

Відэа: <http://bit.ly/H8rlj> (youtube.com)

Блог: <http://bit.ly/1uOFyB> (menassat.com)

● Шафранавая рэвалюцыя

Блогеры і праваабаронцы ў Бірме

Праваабаронцы выкарыстоўваюць блогі, каб абыходзіць цензуру вайсковага рэжыму ў Бірме і распаўсюджваць інфармацыю пра парушэнні правоў чалавека ў краіне. Блогеры здолелі паведаміць пра два надзвычай важныя здарэнні, перадаўшы фотаздымкі, зробленыя таннымі лічбавымі апаратамі і камерамі мабільных тэлефонаў: 1) грамадскія пратэсты супраць раптоўнай адмены субсідый на паліва, што паўплывала на 2) рост вайсковай агрэсіі ў дачыненні да цывільнага насельніцтва. Выявы будыйскіх манахаў і манахінь на вуліцах Бірмы сталі вельмі папулярнымі ў Інтэрнэце і дапамаглі распаўсюдзіць праўдзівую інфармацыю пра тое, што адбываецца ў Бірме, па ўсім свеце.

ВЫКАРЫСТАНЫЯ СРОДКІ: блогі, навіны, лічбавыя камеры, мабільныя тэлефоны, фотаздымкі

СПАСЫЛКІ ДЛЯ ДАДАТКОВАЙ ІНФАРМАЦЫІ:

блогі, фотаздымкі, відэа: <http://www.burmabloggers.net/> & <http://peoplemediavoice.net/> (Burmese)

TARGUIST SNIPER, YOUTUBE

RACOLLES (FLICKR)

СПЛАНУЙ СВАЮ АКЦЫЮ

- У Бірме публікацыя сведчанняў і доказаў была звязаная з вялікай рызыкай для блогераў і праваабаронцаў. Як вы абароніце сябе і іншых асоб, якія падтрымліваюць вашу акцыю? Падумайце, ці не пакідаеце вы лічбавага следу: ваш IP-адрас, электронная паштовая скрынка, паролі, спісы сяброў на сайтах сацыяльных сетак, асабістыя дадзеныя асоб, на якіх аформленыя мабільныя тэлефоны ці SIM-карты, прозвішчы асоб і назвы арганізацый, на якіх зарэгістраваныя дамены вэб-сайтаў.
- Выпрацуйце крытэрыі для праверкі сапраўднасці сведчанняў, якія вы збіраеце і публікуеце. Вядомы выпадкі злоўжыванняў, якія мелі месца на сайтах грамадзянскіх журналістаў, калі абвінавачваліся невінаватыя людзі і раскрываліся імёны дысідэнтаў.
- Адным са спосабаў, які выкарыстоўвала арганізацыя СВЕДКА (WITNESS), каб захаваць ананімнасць людзей, якія давалі інтэрв'ю, быў запіс відэа, на якім не былі бачныя твары. Умела выкарыстоўваючы асвятленне, вы можаце зняць абрысы твару чалавека, не паказваючы дэталі. Такім чынам, нават пры канфіскацыі відэакасетаў, тыя не будуць уяўляць пагрозы для ўстанаўлення асобы.
- Патлумачце людзям, што можа адбыцца ў найгоршым выпадку, калі яны выкажуцца і будуць апазнаныя. Абмеркаванне праблемы дасць магчымасць атрымаць згоду ад людзей, якія ўсведамляюць усю рызыку сітуацыі, і дапаможа вам зменшыць яе.

ANTHONY TURBA (FLICKR)

CASE STUDY

НАЗВА: Памятаючы пра Неду

ХТО: Праваабаронцы ў Іране

ДЗЕ: Тэгеран

ВЭБ-САЙТ: <http://bit.ly/Kpcsu> (wikipedia.org)

АПИСАННЕ

Два кароткія відэафільмы, на якіх зафіксавана смерць Неды Ага-Солтан падчас паслявыбарчых пратэстаў у Іране, прыцягнулі ўвагу ўсяго свету ў чэрвені 2009 г. Першы фільм (<http://bit.ly/10FpwN>), зняты ананімам, быў праз e-mail'ы распаўсюджаны сярод актывістаў і ў хуткім часе з'явіўся ў Facebook'у.

Рашэнне пераслаць відэа па email'у, а не проста выкласці яго ў Інтэрнэт, было абумоўлена жаданнем абараніць аўтара, а таксама патрэбай абыйсці паслявыбарчую іранскую цензуру Інтэрнэту. У дадатак, другое відэасведчанне смерці Неды (<http://bit.ly/yuv0M>) з'явілася на CNN праз некалькі гадзін пасля публікацыі на YouTube.

З-за таго, што відэаролікі былі аператыўна выкладзены ў Інтэрнэт і вельмі хутка сталі вядомымі шырокай аўдыторыі, было недастаткова часу, каб прадугледзець магчымыя наступствы такога імклівага распаўсюджвання неапрацаванага, атрыманага з першых рук, матэрыялу. У артыкуле для WITNESS Прысцыла Нэры пытаецца: “Якім чынам мы, заангажаваныя грамадзяне, актывісты і проста людзі, можам спалучыць неабходнасць “давесці праўду” пра падзеі ў Іране з неабходнасцю пашаны да годнасці Неды ў хвіліну смерці, таксама да гора сям'і, якая перажывае такую трагедыю?” У сувязі з павялічэннем магчымасцей фіксацыі відавочцамі рэальных падзеяў на мабільныя тэлефоны і лічбавыя камеры, выпадак з Недай вымушае нас падумаць пра тое, як публікаваць такія матэрыялы адначасова эфектыўна і этычна,

асабліва ў нестабільныя і напружаныя моманты гісторыі. Гэты прыклад таксама ілюструе небяспеку, якая пагражае людзям, якія публікуюць і перадрукоўваюць матэрыялы ў Інтэрнэце: праваабаронцы і ўдзельнікі пратэстаў былі пазней арыштаваныя ўрадам Ірану, а Twitter і Facebook цытаваліся ў час судовых працэсаў супраць іх.

ВЫКАРЫСТАНЫЯ СРОДКІ: Камеры мабільных тэлефонаў, email, YouTube, Twitter, Facebook, блогі

СФЕРА УПЛЫВУ: Ад сотняў тысяч да мільёнаў людзей па ўсім свеце.

РЭСУРСЫ: Доступ да дадзеных праз мабільныя тэлефоны і Інтэрнэт.

ЧАС: Некалькі гадзін ад моманту, калі відэа было зроблена, да часу размяшчэння ў Інтэрнэце. Яшчэ некалькі гадзін да моманту, калі відэа з'явілася ў міжнародных СМІ.

УЗРОВЕНЬ СКЛАДАНАСЦІ: 2 з 5

КОШТ: –

СПАСЫЛКІ ДЛЯ ДАДАТКОВАЙ ІНФАРМАЦЫІ:

New York Times блог: <http://bit.ly/TqGnG>

Global Voices: <http://bit.ly/FK51f>, <http://bit.ly/LLAbx>

WITNESS: <http://bit.ly/gtyPzABCNT>

ABCNT.WWW.ABCNT.INFO

ЗРАБІ ГЭТА САМ

Запытай сябе

- Ці прадугледжаны час на планаванне дзеянняў па збору сведчанняў відавочцаў? Альбо, ці рыхтуеце вы праваабаронцаў і прыхільнікаў да спантаннага збору матэрыялу, памятаючы пра этыку і эфектыўнасць?
- Якія інструменты запісу сведчанняў парушэння правоў ужо цяпер даступныя людзям, найбольш закранутым вашай праблематыкай: мабільныя тэлефоны, лічбавыя камеры, доступ да сацыяльных сетак, блогі?
- Як вы можаце захаваць ананімнасць людзей, чые гісторыі вы выкарыстоўваеце ў акцыі, даступнай шырокай аўдыторыі?
- Якую медыя-стратэгію вы выпрацавалі? Ці зможаце вы хутка адказаць прэсе, ці можна выкарыстаць ваш матэрыял ў галоўных навінах?
- Якія адносіны вы маеце з той праблематыкай ці супольнасцю, якой займаецеся?
- Як вы адкажаце на патрабаванне ўраду, камерцыйных вэб-службаў, людзей, якія апынуліся ў кадры ці згадваліся ў тэксце паведамлення, выдаліць матэрыялы з вашага вэб-сайту ці сайтаў прыхільнікаў?

Розныя спосабы рэалізацыі ідэі

- 1 Неабавязкова выкарыстоўваць відэа. Папрасіце людзей слаць фотаздымкі з мабільных тэлефонаў праз email ці, калі магчыма, праз мультымедыйныя паведамленні (MMS), якія пазней можна пераўтварыць у слайд-шоу ці апублікаваць асобна.
- 2 Калі немагчыма прыхаваць выгляд чалавека на відэа, для афармлення гісторыі можна выкарыстаць анімацыю, лялькі ці фотамантаж.
- 3 Дастаткова рэдка здараецца магчымасць стаць відавочцам падзей. Пэўныя здарэнні вы можаце пазней зрэканструяваць праз інтэрв'ю, знаёмствы з людзьмі, якія былі заангажаваныя ў падзеі.
- 4 Каб не здымаць твары людзей у час здарэнняў прадумайце альтэрнатыўныя, больш бяспечныя спосабы знаходжання матэрыялу, які прадставіць дзеянні ці пратэст.
- 5 Для відэа, скіраванага на выкрыццё карупцыі, прадумайце, ці зможаце вы ясна растлумачыць ролі задзейнічаных у ім людзей і ўзаемаадносіны паміж імі. Склаўшы схему гэтых адносінаў, вы зможаце візуальна перадаць сувязі паміж людзьмі, арганізацыямі, выявіўшы карупцыю.

РЭКАМЕНДАВАНЫ ІНСТРУМЕНТ:

Бяспечная прастора для публікацыі відэаматэрыялаў для праваабаронцаў

СВЕДКА (WITNESS), НДА, якая працуе з відэа як формай абароны правоў чалавека, мае ўласны вэб-сайт для публікацыі відэафільмаў – The Hub (<http://hub.witness.org/>), – на якім кожны можа размясціць уласнае відэа на праваабарончую тэматыку. The Hub аб'ядноўвае праваабаронцаў, WITNESS жа на працягу доўгага часу адстойвае права на свабоду слова. Адзіная праблема ў тым, што аўдыторыя The Hub не настолькі масавая і разнастайная, як у іншых папулярных відэа-сайтаў. Таму, калі вы імкнесься ахапіць як мага большую аўдыторыю, варта звярнуцца і да The Hub, і да папулярных сайтаў, як YouTube.

будзьце сведкам і зафіксуйце здарэнне: p5

ПАРАДЫ

ВІАЛЕТА КРАСНІЦ, АРГАНІЗАЦЫЯ СВЕДКА (WITNESS), ПРА ЗАХАВАННЕ АНАНІМНАСЦІ АСОБЫ:

“Правядзенне відэаінтэрв’ю з чалавекам, які хоча захаваць сваю ананімнасць, з’яўляецца пытаннем веры: і ў людзей, і ў тэхналогію. Каб атрымаць згоду асобы, якая дае інтэрв’ю, трэба растлумачыць мэту запісу відэаматэрыялу і мяркуемы спосаб яго выкарыстання ў акцыі. Усё гэта абавязана на разуменне наступстваў стварэння падобных фільмаў.”

ОНГ, ПРАВААБОРОНЦА З БІРМЫ, ПРА ПЕРАДАЧУ ІНФАРМАЦЫІ ЗА МЕЖЫ КРАІНЫ:

“Шафранавая Рэвалюцыя ясна паказала, якое значэнне для нашай краіны маюць грамадзянскія журналісты. Часам мы пераносім інфармацыю за межы краіны пры дапамозе сродкаў для пераносу дадзеных (напрыклад, дыскаў), часам выкарыстоўваем email ці FTP – гэта асноўныя метады, якія мы выкарыстоўвалі да гэтага часу. Нягледзячы на тое, што рэжым спрабаваў закрыць усе крыніцы інфармацыі, блогеры і грамадзянскія журналісты былі здольныя перадаваць звесткі для замежных СМІ”

ПРЫСЦЫЛА НЭРЫ, АРГАНІЗАЦЫЯ СВЕДКА (WITNESS), ПРА ЭТЫКУ І ПУБЛІКАЦЫЮ:

“У сувязі з шэрагам пытанняў без адказаў, як ў выпадку з абнародаваннем відэа, звязанага са смерцю Неды, я не магу знайсці для сябе правільнага рашэння, што з гэтымрабіць. Я перакананая, што яго трэба глядзець, але і што годнасць маладой жанчыны павінна быць захаваная. Быць можа, далікатнага балансу можна было б дасягнуць, калі б відэа было апрацавана такім чынам, каб твар заставаўся непазнавальным, альбо калі б мы двойчы падумалі перад тым, як змясціць яе акрываўленае аблічча ў якасці новага статусу на Facebook’у”.